

Gujarati Writers Guild UK

Established: 1973

ગુજરાતી રાઈટર્સ ગિલ્ડ યુ.કે.

Tri-Lingual Mushaira

ભવ્ય ત્રિભાષી મુશાયરો

(ગુજરાતી, ઉર્દૂ અને અંગ્રેજી)

સ્મરણિકા

Souvenir

Sunday 19 October 2008

Muslim Community Centre

Astley Street

Bolton

President

Yacoob Mank

01204 591709

gwg@mahek.co.uk

Vice President

Adam Ghodiwala

01204 523268

General Secretary

Siraj Patel

01204 403999

siraj_patel@ntlworld.com

Joint Secretary

Pathik Sitponvi

01204 656658

Copyright:

© 2004 - Gujarati Writers' Guild UK - All Rights Reserved

Computer Typesetting:

Mahek Translation Service, Bolton, UK

Phone: +44 1204 591709

E-mail: mts@mahek.co.uk

બ્રિટનમાં ગુજરાતી ગઝલ: પા પા પગલીથી પગભરતા સુધી...

□ ‘મહેક’ ટંકારવી

૧૯૬૬માં... જાણીતા ગઝલકાર ખલીલ ઘનતેજવીના શબ્દોમાં “ગઝલ પ્રત્યે આભડછેટ અને સૂગ ધરાવતા વર્તમાન કવિઓના પૂર્વજોએ... ઊભી કરેલી તમામ ઉભેટો ઓળંગીને ગઝલ ગુજરાત બહાર વસતા ગુજરાતીઓનું પગેરું સુંઘતી ને શોધતી સિમાડા ઓળંગે છે ... અને ‘મહેક’ ટંકારવીની આંગળી ઝાલીને છેક યુ.કે.ના બોલ્ટનમાં વસતા સિરાજ પટેલ સુધી પહોંચે છે.”

એ જ વર્ષે રાંદેરીથી પ્રગટ થતા પોતાના ‘ઈન્સાન’ માસિકના નવા ગ્રાહકો બનાવવા ભારતથી બ્રિટન પધારેલા ‘મહા ગુજરાત ગઝલ મંડળ’ના પ્રમુખ અને જાણીતા હઝલકાર મરહૂમ ‘બેકાર’ રાંદેરીની હાજરીમાં બોલ્ટનના સેંટ જ્યોર્જ્સ રોડ પર આવેલા સ્પિનર્સ હોલમાં એક મુશાયરો યોજાય છે જે બ્રિટનનો કદાચ પહેલો ગુજરાતી મુશાયરો કહી શકાય.

‘મહેક’ની ખ્યાસ અને તલાશ...

મરહૂમ ‘સાકી’ રાંદેરીની જામો મીના મયકશી...

‘કદમ’ની ભાષા પ્રીતિ અને સર્જક પ્રતિભા...

‘સૂફી’ની તળપદી ભાષા અને રમુજ ઉપજાવવાની કળા...

‘સિરાજ’ની મરહૂમ ‘બેકાર’ રાંદેરીની યાદ અપાવે એવી રણકતી, છટાદાર રજૂઆત...

પ્રથમ આ પંચતત્વોનું સંયોજન થયું અને ત્યાર પછી લેંકેશાયરમાં આરંભાઈ ગઝલ પ્રવૃત્તિ. પછી ધીરે ધીરે ગઝલ લેખન, વાચન અને પઠનની માસિક બેઠકો શરૂ થઈ.

૧૯૭૩માં... શેખાદમની પ્રેરણાથી “ગુજરાતી સાહિત્યકાર મંડળ”નું “ગુજરાતી રાઈટર્સ ગિલ્ડ, યુ.કે.”માં રૂપાંતર થયું.

ત્યાર બાદ:

નાહિદ રાંદેરી “નયનોની કમાનોથી જો તીર નીકળશે” જેવી ગઝલોની નજાકત લઈને આવે છે;

પ્રેમી દયાદરવી પ્રેમની મીઠી મીઠી વાતો અને સ્નેહીજનોની શિકાયતો લઈને પ્રવેશે છે;

બાબર બંબુસરી ત્રાડ નાંખતા, ગર્જના કરતા અંદર ઘૂસે છે;

જિગર નબીપુરી શાયરી કરવા જિગરના ખૂનનો રંગ ગઝલોમાં ઘૂંટે છે;

સાગર મનુબરી ભીતરમાં ધસતો દર્દનો સાગર લઈને ગઝલ સુંદરીને ભીંજવી દે છે;

મૌન ઝંઘારવીનું રહસ્યમય મૌન અને એ મૌનના પડઘા એમાં ઝીલાય છે;

પથિક સિતપોણવીનો કોલાહલી પગરવ સંભળાય છે;

ગુલ આલીપોરીનાં ‘તડપે છે જિગર મારું ને બેચેન મારાં કવન કવન’ ગઝલઉપવનમાં દર્દીલા

અવાજે ગૂંજતાં થાય છે;

વિકલાંગ મજબૂર કુકલિયા ની જીવન મજબૂરી અને શારદા ડાભી ની શીતળ ઝરણની શોધ એમાં ઉમેરાય છે...

આગળ જતાં ગઝલયાત્રામાં જોડાય છે ખેન સુરતી, બળવંત શર્મા “બાળક”, અબ્દુલઅઝીઝ ઝુમલા, હાર્ડન કોઠીકર અને બાટલી, યોર્કશાયરના મરહૂમ મુલ્લાં મનમોજી, શબ્બીર કાઝી, માસુમ કરોલિયા, સેવક આલીપોરી, હસન ગોરા ડાભેલી, ઈસ્માઈલ દાજી ‘અનીસ’: આ રીતે ગઝલ ઉપવનમાં અનેક બુલબુલો ગાતાં થાય છે... ગાય છે, જેવું આવડે તેવું ગાય છે અને ઉપવનને પોતાનાં ગીતોથી ગુંજતું કરી દે છે. તેમને બધાંને યોગ્ય પ્રોત્સાહન મળતું રહે છે અને મળવું જ જોઈએ કેમકે અમેરિકન કવિ અને વાર્તાકાર Henry Van Dyke ના શબ્દોમાં:

"Use what talents you possess - the woods would be very silent if no birds sang there except those that sang best."

આ રીતે શરૂ થયેલી ગઝલ પ્રવૃત્તિને પ્રસંગોપાત યોજાતા મુશાયરાઓથી વેગ મળે છે, નવા નવા કવિઓ ભાગ લેવા દોડી આવે છે. મુશાયરાઓની રમઝટ જામે છે. સીધી, સરળ બોલચાલની ભાષામાં લખાયેલી ગઝલો રજુ થતી રહે છે, શ્રોતાઓમાં રસ જાગે છે, મુશાયરાઓમાં નવા નવા કવિઓ ઉમેરાય છે, શ્રોતાઓની સંખ્યા વધતી જાય છે કેમકે ગઝલો હઝલોમાં તેમની જ વાત થાય છે, તેમનું જ દર્દ ગવાય છે, તેમને ખૂબ મજા આવે છે. તેમની બંધ ઊર્મિઓનું અહીંયાં જાણે ઢાંકણ ખૂલી જાય છે... તેઓ નિરાંત અનુભવે છે...

કવિતા જ્યારે માત્ર કવિઓ અને વિવેચકો વચ્ચેનો વહેવાર બની જાય છે ત્યારે એ સિમિત બની જાય છે અને એની અવગણના શરૂ થાય છે. કહેવાય છે કે: *Most people ignore most poetry because most poetry ignore most people.* પણ સદ્ભાગ્યે ગઝલની બાબતમાં આવું નથી. ગઝલ તો લોકપ્રિય છે, લોકભોગ્ય છે, કેમકે એમાં જે ‘ગમે જાનાં’ કે ‘ગમે દોરા’ બયાન થાય છે તેમાં “જો સુનતા હૈ ઉસી કી દાસ્તાં માલુમ હોતી હૈ...”

એક પછી એક ‘ગિલ્ડ’ના કવિઓના ગઝલસંગ્રહો છપાતા જાય છે... અહીં તહીંથી પૈસા કે ઝાઝા પુરસ્કારની લાલચ વિના આ નિર્દોષ પ્રવૃત્તિ દિવસે દિવસે વિસ્તરે છે... લેંકેશાયરની સરહદો ઓળંગી ગઝલ યોર્કશાયરમાં પહોંચે છે જ્યાં બાટલીમાં ગઝલકાર અહમદ “ગુલ” અને સાથી કવિમિત્રો ‘ગુજરાતી રાઈટર્સ સર્કલ, બાટલી’ની સ્થાપના કરે છે... લંડનમાં વિપુલ કલ્યાણી ‘ગુજરાતી સાહિત્ય અકાદમી’ લઈને ગુજરાતી ભાષા અને સંસ્કૃતિના પ્રચાર, પ્રસાર અને જાળવણી માટે પ્રવૃત્તિ આદરે છે અને આજપર્યંત બરાબર ઘૂણી ધખાવીને બેઠા છે... બર્મિંગહમ, લેસ્ટર, બ્લેકબર્ન વગેરે સ્થળોએ માતૃભાષાની સેવા કરવા સાહિત્યિક સંસ્થાઓ રચાય છે...

જાણીતા પત્રકાર, ગઝલકાર જનાબ દીપક બારડોલીકર સાહેબ તો અહીંયાં હતા જ.

૧૯૯૧માં કવિ પંકજ વોરાના શબ્દોમાં ગઝલના ‘ઘોરી ને ઘુરંઘર’ અદમ ટંકારવીનું ભારતથી અહીં આગમન થાય છે... ત્યાર બાદ અમેરિકાથી સુપ્રસિદ્ધ ગઝલકાર જનાબ આદિલ મન્સૂરી અને ભારતથી રશીદ મીર, ખલીલ ઘનતેજવી, મુસાફિર પાલનપુરી, ચિનુ મોદી વગેરે જેવા કેટલાક નામી અનામી ગઝલકારો અને મણિલાલ હ. પટેલ, હરીશ મિનાશ્રુ વગેરે જેવા કેટલાક કવિઓની આમદોરફત ચાલુ થાય છે જે હજી પણ ચાલુ જ છે... નવી પ્રેરણા ઉમેરાય છે... મહેલિલો યોજાય છે... ઠેર ઠેર મુશાયરાઓની રંગત જામે છે... ગુજરાતી લખાય છે, ગુજરાતી બોલાય છે, ગુજરાતી વંચાય છે, ગુજરાતી સમજાય છે, ગુજરાતીમાં ગુજરાતીની વાહ વાહ થાય છે.

૧૯૭૩માં... મહૂમ શેખાદમ આબુવાલાની ઉપસ્થિતિમાં એની સ્થાપના થઈ ત્યારથી આજ પર્યંત ‘ગુજરાતી રાઈટર્સ ગિલ્ડ, યુ.કે.’એ બ્રિટનના વિવિધ ટાઉનો અને શહેરોમાં ૭૫ થી વધુ જાહેર મુશાયરાઓનું આયોજન કર્યું છે અને બીજા સંખ્યાબંધ મુશાયરાઓમાં ભાગ લીધો છે. મુશાયરા પ્રવૃત્તિ કેન્દ્રસ્થાને રહી છે જે દ્વારા ઘણાં બધા કવિઓને પ્રોત્સાહન મળતું રહ્યું છે અને એ રીતે અહીં બ્રિટનમાં, અને ખાસ કરીને નોર્થ ઈંગ્લેન્ડમાં ગુજરાતી ભાષા, ગુજરાતી સાહિત્ય અને ગુજરાતી સંસ્કૃતિને અત્યાર સુધી જીવંત રાખવાનું કંઈક અંશે શક્ય બન્યું છે.

“ગુજરાત ટુડે” દૈનિકના તંત્રી અને જાણીતા વાર્તાકાર, ગઝલકાર ‘અઝીઝ ટંકારવી’ના શબ્દોમાં: “દરેક પ્રજાને એના મૂળ (Root) સુધી પહોંચવા માટે ભાષા એ પ્રબળ માધ્યમ છે. જ્યાં સુધી એની પોતાની ભાષા પ્રત્યેની મમત અકબંધ રહે છે ત્યાં સુધી એ પ્રજા તેના મૂળથી કદી વિપૂટી ન પડી શકે.”

ભાષા અને તેની જાળવણી થકી મૂળ સાથે જોડાયેલા રહેવાની ઈચ્છા તો અહીં સૌને ખરી, પણ અંગ્રેજીના વર્ચસ્વવાળા અહીંના માહોલમાં અત્યારની નવી પેઢી અને ત્યાર પછી આવનાર પેઢીઓમાં ગુજરાતી ભાષાને કઈ રીતે ટકાવી રાખવી એ ચર્ચાનો અને સાથે સાથે ચિંતાનો વિષય પણ છે. આ વિષે ભાષા પરિષદોમાં ચર્ચાઓ તો થતી રહે છે પણ જોઈએ તેવું અને તેટલું ઠોસ કામ થતું જોવામાં આવતું નથી. સ્વ-ભાષા પ્રત્યે લોકોને રસ લેતા કરવા એ કામ દિવસે દિવસે અહીં મુશ્કેલ બનતું જાય છે એમાં કદાચ બે મત નથી.

અહીં ઉત્તર ઈંગ્લેન્ડમાં તો મુશાયરાઓના માધ્યમથી લોકોમાં અત્યાર સુધી તો ભાષા પ્રત્યે સારો એવો રસ ટકાવી શક્યા છીએ. મુશાયરાઓમાં હજી પણ ખાસા લોકો ભેગા થઈ જાય છે, કવિઓને ભરપૂર દાદ આપે છે અને ગઝલ મહેફિલોની મોજ માણે છે. શહેરોમાં આ કામ થોડુંક મુશ્કેલ હોય એમ જણાય છે. ગુજાish (ગુજરાતી-અંગ્રેજી મિશ્રિત) ગઝલો દ્વારા કે અંગ્રેજી ભાષાંતરવાળી ગઝલો દ્વારા યુવાન પેઢીને આકર્ષવાના પ્રયત્નો તો કરવામાં આવે છે તેમ છતાં ગુજરાતી ભાષી ગઝલ સુંદરી ક્યાં સુધી પોતાનું આકર્ષણ જમાવી રાખી શકે છે એ જોવું રહ્યું.

ઘણી બધી સ્વતંત્ર સ્કૂલોમાં ઉર્દૂ, અરબી અને બંગાળીની સરખામણીમાં ગુજરાતી વિષયની માંગ ઘટી જવાથી હવે ધીરે ધીરે ગુજરાતીને ધીરે ધીરે જાકારો આપવામાં આવી રહ્યો છે. ગુજરાતી ગુજાishમાં રૂપાંતર થઈને પણ લાંબો સમય ટકી રહે એવા ચિહ્નો અત્યારે તો જણાતાં નથી. આવા સંજોગોમાં આપણા સૌની, અહીંની બધીજ ગુજરાતી સાહિત્યિક સંસ્થાઓની, ગુજરાતી સામયિકો અને ગુજરાતી સમાજોની એક થઈને આ સમસ્યાના ઉકેલ માટે મહેનત કરવાની ફરજ બને છે. જેનાથી જે ક્ષેત્રમાં સારું કામ થઈ શકે એમ હોય તે ક્ષેત્રમાં, યાહે મુશાયરાઓ કે કવિ દરબારો દ્વારા, સાહિત્યના મેળાઓ કે પરિષદો દ્વારા, ગુજરાતી સામયિકો દ્વારા કામ કરતા રહેવું જોઈએ. વાડાબંધી ન પરવડે, હરીફાઈ ન ચાલે, અદેખાઈની ખાઈમાં ન પડાય, આયોજન, સહકાર, સંકલન, સંયોજન હશે તો આપણી ગુજરાતી ભાષાને આપણે હજી થોડાંક વધુ વર્ષો અહીં જીવંત રાખી શકીશું. આ એક પડકાર છે. એ પડકારને ઉપાડવાની આપણા સૌની તૈયારી છે ખરી?

Gujarati Writers Guild UK

A brief introduction

The Gujarati Writers Guild UK was formed in 1973. Its core purpose was to bring Gujarati writers and poets together, mainly through Ghazal writing and holding Mushairas in order to keep the Gujarati language, poetry and culture alive here in the UK.

We are pleased to say that we have succeeded in fulfilling this purpose to a large extent by:

- providing inspiration and guidance to a number of budding poets;
- holding as many as 65 Mushairas so far in various towns and cities across the country;
- organising literary seminars and poetry workshops;
- undertaking publication of poets works from time to time;
- publishing and distributing free of charge booklets as memoirs of Mushaira events; and
- inspiring a number of poets in different parts of the country to write Ghazals and form similar groups in their own areas to promote the Gujarati language, culture and literature.

The activities we have carried out and the progress we have made would not have been possible without the valuable support and encouragement from our friends and Ghazal lovers and financial backing from various arts and other organisations including the local Councils.

We are grateful to them all and hope that they will continue to support us so that we can carry on sharing our ideas, imagination, dreams and vision with our Gujarati and now through translations even with the English speaking community and play our part in bringing the communities together by creating better understanding of each other.

Yacoob 'Mahek'
President

Ghazal

Adam Tankarvi

Content

Ghazal (pronounced "ghuzzle") is the most popular form of poetry both in Urdu and in Gujarati literature. Ghazal literally means "lovers' talk" or "talking to the beloved". Traditionally Ghazal was a love lyric expressing temporal or spiritual love. The most common themes are love, 'Tasawwuf' (mysticism), 'Gham-e-Jana' (poet's personal sorrow) and 'Gham-e-Doran' (the sorrow of the world). In Ghazal, the Sufis (mystics) found a very convenient medium for expressing their love of God, their beloved.

However, the modern Ghazal is no longer confined to the theme of love. The subject matter of modern Ghazal ranges from the helplessness and hopelessness of human condition to the lovey-dovey talk and sweet nothings of the love sick.

An important feature of Ghazal is its conversational tone. The poet uses colloquial expressions and the idiom of ordinary speech as against formal, elevated, poetic diction.

Structure

Ghazal is usually short with the same rhyme and rhythm throughout. It is characterized by a rather rigid formal structure and is made up of five or more couplets which are bound together by a rhyme scheme. The rhyme scheme includes Radeef (refrain or primary rhyme) which is the same word or phrase used throughout. It also includes Qafiya (monorhyme or secondary rhyme) which are words with similar sounds.

Each couplet is self-contained and independent of other couplets in terms of its meaning. The couplet is called sher. In a sense, each sher is a two-lined mini poem.

The opening couplet is called a *Matla* meaning the 'rise' in which both lines have primary as well as secondary rhyme.

The other couplets are called *sher*. The second line of each *sher* has primary as well as secondary rhyme.

The last couplet is called *Maqta* meaning the 'end' in which the poet generally indicates his adopted pseudonym.

As mentioned above, in *Ghazal* every couplet is a complete unit in itself, rounding up an idea or a picture within the constraints of its two lines.

This is one of the peculiarities of *Ghazal*, requiring great skill and discipline to say in a couplet what in other literatures would have to be said in a complete poem.

The Rhyme Pattern

The rhyme pattern is as follows:

----- bA }
----- bA } Matla

----- c }
----- bA } Sher

----- d }
----- bA } Maqta

It is acceptable to write a *Ghazal* without the primary rhyme. In that case the secondary rhyme will follow the bb, cb, db pattern.

Metre

Ghazal is written in Arabic metres. Foot is the unit of each metre. A foot consists of segments of word which may be heavy or light.

Whether the segment is heavy or light is determined by the length of time it takes to pronounce it.

There are 8 basic metres which are as follows:

1. ti tum tum / = =
2. tum ti tum = / =
3. ti tum tum tum / = = =
4. tum ti tum tum = / = =
5. tum tum ti tum = = / =
6. tum tum tum ti = = = /
7. ti tum ti ti tum / = / / =
8. ti ti tum ti tum / / = / =

A line may have more than one unit of the same measure, for example:

/ = = / = = / = = / = =

or various combinations of measures, for example:

= / = / = = = / = / = = =

Combination and permutation of the basic measures yield numerous metres.

Here follows an attempted English Ghazal by the writer himself:

Your excuses are lame, dear
Better stop playing this game, dear

Don't touch, it will burn the you in you
This Ghazal is that old flame, dear

Your word has lost its echo, they say
Have you ever tried His name, dear?

Your name will never be tarnished, honey
I will take all the blame, dear

Let me show vision in a word, Adam
That is a rather tall claim, dear

Muktak

Muktak or quatrain is a mini poem of four lines. It has a single theme. The first line exposes the topic, the second and third lines develop the topic and the last line gives it a twist.

Muktak is of two types: one of these is Rubai which is written in one of the 24 prescribed metres. It has primary (Radeef) and secondary (Kafiya) rhymes. Its rhyme pattern is: bA bA c bA. The other type is Kata. Kata is written in any one of the 36 prescribed metres. Its rhyme pattern is: c bA d bA.

For the purposes of this Souvenir, we invited the poets to write a muktak on the subject of integration and community harmony. Muktaks included in this booklet therefore mainly express the sentiments of national integration, harmony, community cohesion and patriotism. Adam Tankarvi has provided English translation of the muktaks for the benefit of our younger generation and also our English readers.

We thank all the Gujarati poets who submitted their Muktaks and Ghazals on time and especially our young, budding poets who so enthusiastically agreed to take part and wrote poems in English on the given topic. You will see that there is talent out there amongst our younger generation which needs to be developed with proper guidance and encouragement. Our Community Centres should open up their doors and provide free access to literary and cultural groups like the Gujarati Writers Guild, UK so that they can meet regularly and continue to promote our language and culture among the younger generations through creative writing, poetry workshops, poetry readings etc.

We are also thankful to the poets of the 'Write Out Loud' group and other individual poets who so willingly agreed to take part and submitted their poems for the Souvenir. It will no doubt be a pleasure to hear them read their poems at the Mushaira and share some of our poetry with them.

Ghazal:

Its Journey from Gujarat to Lancashire and Beyond

Gujarati Ghazal was first introduced in the UK in the sixties by the poets of the *Gujarati Writers Guild, UK*. Mahek Tankarvi and Kadam Tankarvi, the two most prominent of those poets and also the founder members of the Guild, played an important role in popularising Ghazal by regularly holding *Mushairas* - public readings / recitations of poems, first in Lancashire and then in other towns and cities across the UK.

It should be noted here that the first *Gujarati Mushaira* was held in the later part of 1967 in what was then known as the *Spinners Hall* on *St Georges Road, Bolton*, in the presence of the visiting well known *Gujarati Hazalkar* (humorous poet and satirist) 'Bekar' Randeri. From that date onward until year 2007 the *Guild* has successfully organised, in collaboration with other organisations, as many as 71 *Mushairas* in various towns and cities up and down the country.

The arrival from India of the devoted *Ghazal* writer Adam Tankarvi in 1991, the arrival from Pakistan of the well known *Ghazal* writer Deepak Bardolikar, the frequent visits from the USA of the most famous poet and playwright Adil Mansuri and the annual sponsored visits from *Gujarat, India* of other noted *Ghazal* writers gave an impetus to this literary activity, which is still flourishing.

The *Gujarati* poets appearing in this *Souvenir* have all contributed in their own way to the development and popularity of *ghazal* here in Britain. On top of that, *Ghazal* with its special appeal, its simplicity and its ability to touch the hearts of the audiences has successfully attracted large number of people to *Mushairas* here in Britain and elsewhere. The *Ghazal* caravan is still marching with Adam Tankarvi, Deepak Bardolikar and Adil Mansuri acting as gurus and guides and the poets of *Gujarati Writers Guild, UK* and other *Gujarati* literary organisations up and down the country acting as the torch bearers.

From its present popularity one can say with some certainty that Ghazal will still continue to amuse, entertain and enlighten the Gujarati speaking audiences in Britain for some time to come. The local English poets of the 'Write Out Loud' group who were invited for the first time to a Mushaira last year were very much impressed by the number of people who attended the Mushaira and the way they seemed to enjoy and participate with the poet as he read his Ghazal/Hazal. They have since shown an interest in trying their hand at writing an English Ghazal. If that happens, it could add fresh colours and beautify the Ghazal Rani even further. Here follows an extract from the review of that memorable Mushaira by Dave Morgan, one of the 'Write Out Loud' poets:

'There is nothing so refreshing as a pleasurable challenge to one's preconceptions, unless it's a Tizer. The three godfathers of 'Write Out Loud' were thus blessed on Saturday 21 June 2007, with their first visit to a Gujarati Mushaira.... A Mushaira is a poetry convention, an old tradition, which is being revived in the UK to help preserve both the Gujarati language and the writing and performance of poetry....

Well we left at seven although we had the option to stay.... People stopped to shake our hands as we left! Standing on Astley Street afterwards we took in the early evening air and decided "yes, it is the variety of flowers that make the garden beautiful" and we shouldered our hoes, and left contented.'

This is the second occasion when as many as nine local English poets are participating in a tri-lingual Mushaira together with other young Britasian poets from our own community. All their poems are included in this Souvenir. The English poets have asked the Guild poets to run a workshop on Ghazal and invited them to take part in a poetry reading session organized by them at the Octagon Theatre, Bolton, in the new year. All these are fresh challenges, opening up new and hitherto unattempted horizons and creating fresh opportunities for the poets and poetry lovers alike. This will make the mushaira experience even richer, more enjoyable and fulfilling.

Mushaira

Mushaira is the gathering of poets for the reading or recitation of their compositions to a live audience. It has played an important role in the development of both Urdu and Gujarati Ghazal. In the past these events provided opportunities for masters and pupils to meet, recite their Ghazals and criticise. It is a pity that the age of masters and pupils is gone and this is not happening anymore.

Held on various occasions, Mushairas are very popular even today and are most enjoyed by the participating audiences. They can be both educational and entertaining. In addition, they enable the poet to share his experiences, dreams, ideas and interpretation of life with an appreciative audience.

In a Mushaira, some poets prefer to read their Ghazal in a plain way, while others prefer to recite it in a sing song manner (Tarannum).

An audience appreciating a Gujarati Mushaira in Preston

મુક્તક

હું દોસ્ત કહું છું અને તું ફ્રેન્ડ કહે
 હું હસ્તધૂનન ને તું શેકહેન્ડ કહે
 ભાષાનો તફાવત છે, ભાવ એક જ છે
 હું માતૃભૂમિ ને તું મધરલેન્ડ કહે

Quatrain

I say 'dost' and you say friend
 I say 'hastadhoonan', you say shakehand
 The language is different, emotion the same
 I say 'matrubhoomi', you say motherland

ગઝલ

અક્ષરી એંકારમાં પુરાઈને બેઠા છીએ
 એક અધ્યાહારમાં પુરાઈને બેઠા છીએ

છત નથી ભીંતો નથી સળિયા નથી તાળું નથી
 એવા કારાગારમાં પુરાઈને બેઠા છીએ

એ જ અષ્ટમ એ જ પષ્ટમ એ જ અથવા એ જ કે
 વાણીના વિસ્તારમાં પુરાઈને બેઠા છીએ

એ ખરું તારીખિયામાં આજ તો બુધવાર છે
 કિન્તુ મંગળવારમાં પુરાઈને બેઠા છીએ

બહાર વાજાં ઢોલતાસાં પાવા પિપૂડાં પખાજ
 ભીતરે ભેંકારમાં પુરાઈને બેઠા છીએ

મુક્તક

Quatrain

થયું વિખવાદથી નુકસાન તે સમજાય તો સારું
 ‘કદમ’ જે હોય છે મતભેદ એ વિસરાય તો સારું
 સમયની માગ સમજી ભેદભાવોને મિટાવી દો
 પરસ્પર એકતા જેવું હવે જો થાય તો સારું

Beware of the harm caused by strife
 Let's put, O Kadam, our differences aside
 Time demands we end these divisions
 Let's all live a harmonious life

હઝલ

ઘણી છે કીમતી થાપણ અહીં સચવાય તો સારું
 લપસણી છે ઘરા પેઢી નવી જળવાય તો સારું

નફાખોરી વટાવે હદ હવે તો મોંઘવારી પણ
 હવે તો દાળ, ચોખા, તેલ સસ્તું થાય તો સારું

કરે જાપાન એવી શોધ ચાલે કાર પાણીથી
 હવે ‘ફ્યુએલ’ બીજું અવનવું શોધાય તો સારું

સિતમ પોતે કરે તો પણ ઠરાવે અન્યને દોષિત
 જગતથી બેવડું ધોરણ હવે બદલાય તો સારું

જુલમ જે આચરે છે તે ‘કદમ’ ફાવી નહીં શકશે
 લખેલું ભીંત પર છે તે હવે વંચાય તો સારું

મુક્તક

Quatrain

વાતાવરણમાં મૂલેક ભળે, તેમ ભળીશું
 રંગીન આ ચમન અમે પુશબોથી ભરીશું
 સંસ્કારનું સીચન, તો મુહોબ્બતની મદિરા
 ગુલશનને ગુંજતું અમે ગીતોથી કરીશું

We'll permeate the air with fragrance
 With sweet smell we'll fill this colourful garden
 Water it with culture and nectar of love
 We'll make it hum with our songs and slogan

ગઝલ

પ્રેમ, બસ પ્રેમ તું કરી તો જો
 પ્રેમ ખાતર જીવી, મરી તો જો

હું ય ઓગળશે, તું ય ઓગળશે
 પ્રેમનું તાપણું કરી તો જો

કોઈ સીમા નહીં નડે તુજને
 પ્રેમ થઈને તું વિસ્તરી તો જો

કઈક જુદી જ એની મસ્તી છે
 પ્રેમરસ પ્યાલીમાં ભરી તો જો

ઝેર પણ થઈ જશે 'મહેક' અમૃત
 પ્રેમથી હોઠે તું ધરી તો જો

મુક્તાક

Quatrain

ફરીથી હાજીનો પિત્તો ના ઊછળી જાય તો સારું
 ફરી ઇસપ વલી ના લાલ પીળો થાય તો સારું
 'સૂફી' આપસમાં ઝઘડીને અમારી દુસ નીકળી ગઈ
 પરસ્પર એકતા જેવું હવે જો થાય તો સારું

Let Haji not lose his temper
 Let Isap not blow his top
 Let's stop, O Sufi, this infighting
 Otherwise we all will flop!

હઝલ

છે દુઆ મારી કે મારા માસાને વિઝા મળે
 તું રહમ કર, મારા માથા પરથી આ આફત ટળે

પાસે બેસી પૌત્રો પણ વાત મારી સાંભળે
 એને સ્ટુપિડ કે' ના એવી બાયડી સારી મળે

જાઉં છું વિન્ટરમાં ઈન્ડિયા તેથી હું ગભરાવું છું
 યા ખુદા હું તારી સામે હાથ આ લંબાવું છું

જાઉં ઈન્ડિયા તો સલામત ત્યાંથી પાછો આવું છું
 સાઠ કિલોનું વજન પણ સાથે ખેંચી લાવું છું

હા, મને આબાદ કસ્ટમમાંથી તું છટકાવજે
 મારા બદલે કોઈ બીજાને જ તું પકડાવજે

મુક્તક

Quatrain

હવે નફરતનું આ વાદળ હટી જો જાય તો સારું
 પરસ્પર એકતા જેવું હવે જો થાય તો સારું
 તમે ગોરા કે કાળા, એશિયન કે આફ્રિકન હો
 હરેકના લોહીનો રંગ લાલ છે સમજાય તો સારું

Let the cloud of hatred be cleared
 Let the sun of unity shine bright
 The colour of our blood is the same
 The skin may be black or white

હઝલ

ગફલતને ફગાવી દો, બેદાર થઈને જવો
 છોડો આ હતાશાને, ખુદાર થઈને જવો

આ માનવી કુદરતનું છે સર્વ શ્રેષ્ઠ સર્જન
 માનવ બની ધરતીનો, શણગાર થઈને જવો

આ પંથ છે અજાણ્યો, અંધકાર ચોતરફ છે
 મારગમાં વીજળીનો ઝબકાર થઈને જવો

બેસી રહો કિનારે તો મોતી ક્યાંથી મળશે
 ઝંપલાવી દો જિગરથી મઝધાર થઈને જવો

નિર્માલ્ય જે હતા તે આજે ડરાવે અમને
 ‘સિરાજ’ સિંહ માફક પડકાર થઈને જવો

મુક્તક

Quatrain

આંખમાં ખુમાર પણ દીધો મને
દિલમાં એનો ધ્યાર પણ દીધો મને
નફરતોની આગ ‘પ્રેમી’ ઠારવા
પ્રેમ અનરાધાર પણ દીધો મને

You gave me this elation in the eyes
With love my heart you moved
With the torrential rain of compassion
This fire of hatred you cooled

ગઝલ

આંખમાં ખુમાર પણ દીધો મને
દિલમાં એનો ધ્યાર પણ દીધો મને

સંકટોનો પહાડ તેં આપ્યા પછી
સબ્રનો આધાર પણ દીધો મને

પાંખ કાપીને પછી આ જાલિમે
આત્મનો વિસ્તાર પણ દીધો મને

ફૂલ મળ્યાં’તાં સતત જે હાથથી
એ જ હાથે ખાર પણ દીધો મને

સાવ જૂઠી વાત મને સમજાવવા
દુશ્મનોએ ધ્યાર પણ દીધો મને

મુક્તક

Quatrain

બ્રિટનમાં વિવિધ કોમોની સાથે હું રહું છું
 બધાજ ભેદભાવોને ભૂલી હું પ્રેમ કરું છું
 ‘પથિક’ના દિલમાં વતન માટે પ્રેમ ભર્યો છે
 બ્રિટનમાં રહીને પણ હજલ ગુજરાતીમાં લખું છું

I live in multi-cultural Britain
 My love is indeed universal
 With a patriotic heart, in Gujarati
 I write funny poems called Hazel

હજલ

વાંક મારો શું છે પૂછો તો ખરા
 વાત મારી કઈક સમજો તો ખરા

દાવતો દેવી હો તો દેજો પછી
 પહેલાં ઘરવાળીને પૂછો તો ખરા

આમ શું ઘરમાં બરાડો છો તમે
 બહાર નીકળી બૂમ પાડો તો ખરા

હા રિસાયા છો તમે જાણું છું હું
 કેમ રિસાયા છો બોલો તો ખરા

એ ‘પથિક’ સપનામાં મળવા આવશે
 થઈ ગઈ મધરાત ઊંઘો તો ખરા

મુક્તક

વિવિધરંગી ફૂલો આ હારમાં ગૂંથાય તો સારું
છૂટા મણકા પરોવાઈને માળા થાય તો સારું
પવન સૂસવાટમાં છૂટ્યાં તણખલાં સૌ ઊડી જાશે
પરસ્પર એકતા જેવું હવે જો થાય તો સારું

Quatrain

Let us string the beads into a rosary
Let us turn the flowers into a garland
Scattered straws will be blown away
Let us strengthen unity in the land

ગઝલ

તમને ભૂલી પણ જઈશું, યાદ પણ કરી લઈશું
એમ પણ જીવી લઈશું, આમ પણ જીવી લઈશું

સ્નેહીઓના ઉપકારો ગણવા બેસશું ત્યારે
એમના જ આપેલા જન્મ પણ ગણી લઈશું

ફૂલ હો કે કાંટા હો. અશ્રુ હો કે ઝાકળ હો
જે હશે મુકદ્દરમાં, ખોળામાં ભરી લઈશું

શત્રુઓના ચહેરાઓ યાદ રાખવા માટે
આસપાસમાં રહેતા મિત્રોને મળી લઈશું

જિંદગી વિષે ‘હારૂન’ આપણે તો માન્યું છે
રબ જીવાડે જે રીતે એ રીતે જીવી લઈશું

મુક્તક

કેટલો સુંદર મજાનો આપણો સહવાસ છે
 એકબીજાથી અહીં જો પ્રેમ છે વિશ્વાસ છે
 આપણે સૌ તારલા સમ આ જગત આકાશ છે
 ઝળહળે સાથે બધા તો કેટલો અજવાસ છે

Quatrain

How sweet is our companionship!
 Based on mutual love and trust
 Like stars on the face of this earth
 All together shine we must

ગઝલ

એક કૂંપળ દિલ મહીં આ ફૂટવા જેવું થયું
 પ્રેમના બે ઢાઈ અક્ષર ઘૂંટવા જેવું થયું

એ સમાયો છે અહીં મારા મહીં પડતાં ખબર
 આ કવચ મારાપણાનું તૂટવા જેવું થયું

રાત મધ્યે હાથ ખાલી દિલ નજર એના તરફ
 એક મુફલિસ થઈ ખુદાને લૂંટવા જેવું થયું

રક્ત નીતરતા અમારા હાથની એવી કથા
 ફૂલ છોડી કંટકોને ચૂંટવા જેવું થયું

રાહબર એવા અમે જે માર્ગ ખુદ ભૂલી ગયા
 રણ વચાળે ઝાંઝવામાં ડૂબવા જેવું થયું

મુક્તક

હિંસાનો દાનવ મિટાવો ઓ યારો
 કુસંપના એ બીજને ફગાવો ઓ યારો
 વધારો હવે પ્રેમ ને ભાઈચારો
 અમી ઝરતાં અમૃત વહાવો ઓ યારો

Quatrain

Let us kill the demon of violence
 Let us uproot this thorny schism
 Let us drink the nectar of friendship
 Let us avoid the path of collision

હઝલ

નરમ માણસની સામે તો અમે બાંધો ચડાવીશું
 નદારો હોય જો સામે તો પૂંછડી પટપટાવીશું

જો પૈસા હોય ખિસ્સામાં તો બીજું આવડે પણ શું?
 અમે પડઘમ વગાડીશું અને રંડી નચાવીશું

સુપરપાવરની સામે તો અમે ચૂં ચા નહીં કરીએ
 પરંતુ અંદર અંદર તો અમે પાવર બતાવીશું

ગમે તેને પૂછો તો એ કહે પરણીને પસ્તાયા
 અમે ચડયા તમોને પણ હવે ઘોડે ચઢાવીશું

અમે જાહેરમાં તો રોફ પણ બતલાવશું ‘બાબર’
 પરંતુ ખાનગીમાં હાથ જોડીને મનાવીશું

મુક્તક

Quatrain

મારા તારાની દીવાલ તોડ અલ્યા માનવી
આ ગોરા કાળાની દીવાલ તોડ અલ્યા માનવી
માનવ, પશુ ને પંખી આ જળ, સ્થળ, વૃક્ષ ને વેલ
છે પુદાનું સર્જન, દેખી દીવાલ તોડ અલ્યા માનવી

Pull down the wall of us - them, O man!
Pull down the wall of colour bar
Man cattle birds trees water land
These are God's creation, all at par

ગઝલ

કરૂણા હોય જો તારી જીવન રમતાં વિતાવીશું
ભલેને દેહ પંગુ છે પરવત ચડતાં બતાવીશું

ટકું દુર્બળ છે તો શું થયું અસવાર તાજો છે
તને સોંપીને લગામ હરીફાઈ જીતી બતાવીશું

સહી તૂફાન શૈતાની સજાવટ બાગની કરશું
ખરીને હાર બની જાશું, હરિનો હાર સજાવીશું

નમી તોફાનમાં જાતે પવન સાથે ભળી જાશું
પડી વૃક્ષો જશે મોટા અમે ઉપવન સજાવીશું

નથી મેળવવો યશ 'બાળક' દરિયાની જેમ મોટપથી
બની લોટો મીઠા જળનો તરસ તરસ્યાની છિપાવીશું

મુક્તક

Quatrain

અઢી અક્ષરનો આ સંદેશ છે, વંચાય તો સારું
 હૃદય સાથે હૃદયના તાર આ સંઘાય તો સારું
 કુસંપ વિખવાદ ધૃણાથી તો સત્યાનાશ સર્જાશે
 પરસ્પર એકતા જેવું હવે જો થાય તો સારું

Let this simple message be read
 Let the hearts with love be attuned
 Unity is the need of the hour
 If divided, we all are doomed

ગઝલ

શબ્દ લિપી ને કડીમાં કેદ છું
 ત્રણ અવસ્થાની છબીમાં કેદ છું

પણ જેવું આપણું અસ્તિત્વ આ
 એક પીળી પાંદડીમાં કેદ છું

આ ચઢેલો સૂર્ય સાંજે ડૂબશે
 સાંજની ઢળતી ઘડીમાં કેદ છું

અર્થ! મારી અવદશાને માફ કર
 પંડિતોની પાઘડીમાં કેદ છું

તેં મને સાગરપણું દઈને પછી
 એ કહ્યું: ધ્યાસી નદીમાં કેદ છું

મુક્તક

Quatrain

જગતમાં ખુનામરકીઓ હવે બંધ થાય તો સારું
 ને માનવમાં બધે ભાઈચારો જો ફેલાય તો સારું
 જગતના ખૂણેખૂણામાં વહે છે લોહી માનવનું
 ‘હસન’ એવી ખબર દરરોજ ના સંભળાય તો સારું

Let these killings and violence end
 Let man become man's friend
 O Hasan! no more shocking news
 The world has blood on its hand

ગઝલ

યાદ આવે જ્યારે માતા આંખ પણ થમતી નથી
 શોધતાં પણ માની મમતા જગ મહીં મળતી નથી

હું કદી બીમાર પડતો તે સમય તું એકલી
 રાત આખી જાગીને તું આહ પણ ભરતી નથી

મા નથી જેની જગતમાં તેને જઈ પૂછો જરા
 શોધે છે નિજ માને દીકરો મા હવે જડતી નથી

મગફેરત તું માની કરજે છે દુઆ આ લાલની
 કરગરું છું દિલની અંદર જીભ કંઈ કહેતી નથી

માના ચરણોમાં છે જન્મત વાત સાચી છે ‘હસન’
 આમ કંઈ જન્મત મળે જે એટલી સસ્તી નથી

મુક્તક

Quatrain

ભાઈચારાના સાગરો બધે છલકાય તો સારું
સંબંધોના દીપ પ્રગટી જાય તો સારું
દીવાલો જેમણે બાંધી હજારોમાં જુદાઈની
રચાતા પ્રેમ સેતુ જોઈને શરમાય તો સારું

Let the cup of brotherhood overflow
Let the lamp of relationship forever glow
They'll feel ashamed for building the walls
On seeing the bridges built, and the love grow

ગઝલ

તને કોઈ રીતે ય ભૂલવા મથે છે
નજર સામેથી એ સરકવા મથે છે

નગરમાં તો સ્કંધે ફરે લાગણીઓ
ને મન શાને તું એ પકડવા મથે છે

દિવસભર તો વરસાદ વરસે છે અહીંયાં
દૃઢય છે આ કોરૂં પલળવા મથે છે

ખરે વૃક્ષનાં પાંદડાંઓ હવામાં
અને નમ્ર થઈ ડાળ સમજવા મથે છે

કોલાહલથી થાકીને 'સેવક' હવે તો
પાલવ શાંતિનો પકડવા મથે છે

મુક્તક

નયનને દોસ્તીનો જામ આપી દે
 પ્રયાસોને સરસ અંજામ આપી દે
 બુઝાવીને હવે સૌ આગ નફરતની
 બ્રિટનને પ્રેમનો પયગામ આપી દે

Quatrain

Give the cup of friendship with a flavour
 Bring to fruition our endeavour
 Spread the message of love in Britain
 Put out the fire of hatred forever

ગઝલ

બુદાને તો ગમે છે કામ માણસની ભલાઈના
 જલે તેથી હજુ પણ દીપ આજે માણસાઈના

વીતેલી પળ ખચિત ઓછી કરે છે જિંદગી તો પણ
 જગતમાં કેટલા આજે વધે કિસ્સા બુરાઈના

રહીના લાગણી બાકી બધે છે સ્વાર્થની વાતો
 હતા પહેલાં સબંધો તે હવે ક્યાં છે સગાઈના

સદીઓથી હજુ એને નથી ભૂલી શકી દુનિયા
 પ્રગટ જેણે કર્યા દીવા જગતમાં માણસાઈના

પછી સુખચેનમાં વીતી જશે જીવન અહીં ‘શબ્બીર’
 તજી દે સામટા જો તું વિચારો સૌ જુદાઈના

મુક્તક

Quatrain

હવે ચાલો બધું ભૂલી ગળે લાગી મળી લઈએ
બની સાકર મહોબ્બતના સમંદરમાં ભળી લઈએ
ન હું, હું રહું, ન તું, તું રહે, મટી બે એક થઈ જઈએ
હલાહલ કોધનું ચાલો ગણી અમૃત ગળી લઈએ

Putting our differences behind, let's greet
Like sugar in milk, let's meet
Let my I and your you become we
Let's turn poison into nectar sweet

ગઝલ

તણખલા તણો પણ સહારો હતો ના
અને કોઈ પાસે કિનારો હતો ના

સમંદર તુફાની, ન કોઈ સુકાની
દુઆના વિના કોઈ ચારો હતો ના

નકામા તમે તો રિસાઈ ગયા છો
તમારા તરફ તો ઈશારો હતો ના

તમારી ખબર લઈ ઘણાં આવતા'તા
ખબર કોઈ મુજ લઈ જનારો હતો ના

શરાબી તણો આમ આરોપ ના દો
તરસ્યો હતો પણ પીનારો હતો ના

મુક્તક

Quatrain

ઈન્ટરફેઈથની ચર્ચાઓ છે ચોતરફ
 ને ઈન્ટેગ્રેશનની પણ ચર્ચાઓ ચોતરફ
 ઈસ્લામ છે ખચિત ધર્મ શાંતિનો
 અકારણ છે દેશમાં તોયે ચિંતાઓ ચોતરફ

Inter-faith is the topic of discussion
 Everywhere they mention integration
 Islam is indeed the path of peace
 Why do people live in so much tension?

ગઝલ

ન કરવી છે શિકાયત, ના કશાની વાત કરવી છે
 છૂપાયેલી હતી દિલમાં વ્યથાની વાત કરવી છે

હજી ગુલશનમાં ગુંજે છે મધુર એ સાદના પડવા
 તમારી સુલ્કથી મહેકી ઊઠી તે હવાની વાત કરવી છે

વિખેરાયા ઘણાં સાથી કહીને અલવિદા અમને
 જે ઉપસે આંખ સામે એ પ્રતીમાની વાત કરવી છે

મળ્યું ના જે જીવનમાં એની તું ઈચ્છા ન કર હે દોસ્ત
 મળ્યું છે જે બધું અમને તે બધાની વાત કરવી છે

અહમની સાથે સાથે ચાલે છે શ્વાસો 'અનીસ' અહીંયાં
 મિટાવી હસ્તીને આજે ફનાની વાત કરવી છે

મુક્તક

થેઈમ્સ નદીના કાંઠે કાશી
બેન નેવિસ પર શિવજી - ગૌરી
માનસરવરનાં મીઠાં પાણી
લેઈક ડિસ્ટ્રીકટમાં આવ્યાં ક્યાંથી?

Quatrain

On the bank of the Thames, is Kashi
On Ben Navis Shiva-Gauri are glowing
And here in the river of Lake District
Sweet water of Mansarovar is flowing

કાવ્ય

ધૂમતો ફરતો જગત પ્રવાસી
બની ગયો હું જગત નિવાસી
ભારતવંશી ગુજરાતી હું
ભારતવંશી ગુજરાતી!

થેઈમ્સ નદીના કાંઠે કાશી
બેન નેવિસ પર શિવજી - ગૌરી
માનસરવરનાં મીઠાં પાણી
લેઈક ડિસ્ટ્રીકટમાં આવ્યાં ક્યાંથી?

લથપથ થઈ ગ્યો ચાલી ચાલી
આંખો તો પણ તરસી મારી
મા તને નિહાળી ધારી ધારી
મંગળ થઈ ગઈ દષ્ટિ મારી

દક્ષિણ અમેરિકા, ફરતાં ફરતાં
સુંદર સૃષ્ટિ, જોતાં જોતાં
કરુણા તારી, કૃપા તમારી
દષ્ટિ થઈ ગઈ મંગળદાયી

સારી સૃષ્ટિ મંગળ લાગી
ભારત જેવી વ્હાલી લાગી
ભારતવંશી ગુજરાતી હું
ભારતવંશી ગુજરાતી!

* દક્ષિણ અમેરિકા એકલવાયા ફરતાં ફરતાં આ કૃતિ-કવિતા સ્ફુરણ

મુક્તક

Quatrain

થાય ભેગાં લાકડાં તો એક ભારો બને છે
 આંગળીઓ પણ કામ મુઠ્ઠીનું કરે છે
 સંપ ને સહકારથી શું હાસિલ નથી દોસ્તો?
 પાંડવો પાંચ પણ સો કૌરવોને હણે છે

Sticks tied together make a bundle
 Fingers curled tightly make a fist
 Anything is possible through unity
 Five Pandavas did a hundred Kauravas defeat

ગઝલ

નારો એકતાનો હોંશથી ગજાવતા રહો
 આ સંદેશ વગાડી ઢોલ દોહરાવતા રહો

ના નીચો ગણો કોઈને અભિમાનથી તમે
 સૌને સ્નેહથી, સન્માનથી બોલાવતા રહો

પંજાબી મરાઠી કે ગુજરાતી એમ ના કહો
 પોતાને હિન્દુસ્તાની સદા ગણાવતા રહો

લાખો કોશિશો કરે દુશ્મન જુદા કરવા
 છીએ એક આપણે એવું બતાવતા રહો

એ છે પ્રાણ આપણો, રખેવાળ આપણો
 ઝંડો ત્રિરંગો શાનથી લહરાવતા રહો

મુક્તક

Quatrain

હૃદયથી દ્વેષ ઈર્ષ્યાને કટૂતા જાય તો સારૂં
દયા ને પ્રેમનો સાગર દિલે છલકાય તો સારૂં
હશે જો એકતા તો દેશનો ઉદ્ધાર થઈ જાશે
જગતને વાત આ મારી હવે સમજાય તો સારૂં

Let hearts be free from envious poison
Let the being overflow with compassion
Indeed so simple is this lesson
Through unity will prosper our nation

ગઝલ

મને યાદ એની જ્યાં આવી અચાનક
હૃદયને ગઈ હયમચાવી અચાનક

ખબર પણ પડીના થયા ક્યાં પલાયન
હથેળીમાં તારા બતાવી અચાનક

કરારો કરી ગઈ એ પહેલાંની માફક
ફરી પાછી સપનામાં આવી અચાનક

બિછાવી દીધી મેં તો રસ્તામાં આંખો
ખબર જ્યાં ‘એ આવે’ ની આવી અચાનક

રૂઝાયા પુરાણા જખમ ત્યાં તો ‘બેદાર’
આ બેઠી ગઝલ દિલ જલાવી અચાનક

મુક્તક

Quatrain

મુજ વતનના બાગમાં ખીલતો સદા રહ્યા કરું
એક તારા નામ પર હું ફીદા થયા કરું
હુંફ આપતું રહે તુજ આંગણું અમને સદા
એકતા વિવિધતામાં ગીત હું ગાયા કરું

Always blossom in the garden of motherland
For the nation I sacrifice everything
Your doorstep may always give me warmth
This unity in diversity I always sing

ગઝલ

વતન સંગ્રામની ભૂલાયના તેવી કહાણી છે
બલિદાનો દીધાં છે તેમને સો સો સલામી છે

અમે જે મુક્ત શ્વાસો ખેંચીએ શાને ખુમારીથી
તજ્યા નિજ શ્વાસ અંતિમ તે અમર નામી અનામી છે

અહિંસા વ્રત ધરીને હિન્દ છોડોની કરી હાકલ
ખમી ત્રણ ગોળી ગાંધીએ કહો શી કુરબાની છે

વિવિધ ભાષા વિવિધ ધર્મે વિવિધ પુષ્પે ચમન સોહે
પ્રભુ! ઈચ્છા અમોને ફૂલમાળા ગૂંથવાની છે

વતનથી દૂર થઈ 'દિલીપ' વતનની યાદ ક્યાં જાતી
વતનની ધૂળ સ્મરતાં આંખ મુજ કાયમ ભિજાણી છે

મુક્તક

Quatrain

એક જ રંગનું લોહી વહે છે ઈન્સાનોના દિલમાં
બુઝાવી નફરતની આગ જલાવો મમતાની મશાલ દિલમાં
ક્યાં સુધી વિનાશ ને પતન જોઈશું જમીન ઉપર
ફેલાવો બધે શીતળ ચાંદની પવન સૌના દિલમાં

Look at our blood, the colour is the same
Extinguish hatred, keep love aflame
How long shall we witness this destruction?
With love let heart shine like a gem

ગઝલ

અનુકૂળ આ જીવનમાં મને તો એ જ બસ લાગે
મારી મરજી મુજબ જીવી રહી છું એ સરસ લાગે

અજબ લીલા હું જોઉં છું અહીં કુદરતની આજે તો
કે જ્યારે જામ ખાલી હોય છે ત્યારે તરસ લાગે

સુખદુખમાં જીવન જીવ્યું અમે તો મુસ્કુરાઈને
પુશીનું આંગણું જ સૌને અહીંયાં તો સરસ લાગે

ફૂલને બદલે ડંખભર્યા કંટકો હાથમાં આવ્યા કદી
શ્રદ્ધાના પુષ્પો પણ અહીં એક ઉપહાસ લાગે

સત્યનો સરવાળો કરી 'પલક' થાકી ગઈ હવે
શ્વાસોની ખેંચતાણમાં અસ્તિત્વનો વ્યર્થ પ્રયાસ લાગે

મુક્તક

Quatrain

રંગભેદના આક્ષેપો તો છાશવારે કરીએ છીએ
પણ નાત જાત ને ભિન્ન ધર્મોને આપણે ભૂલતા નથી
સત્ય તો એ છે કે એક જ છત્ર તળે રહીએ છીએ
એકતાના મારગે જ 'ભવન' યુદ્ધો થતાં નથી

We keep complaining about colour prejudice
But we've our differences of creed and caste
We are all living under one roof it's true
Once unity prevails, differences will not last

ગઝલ

વસે માનવ અનેક અહીં, ઘવલ સંગેમરમર સમા
કિંતુ અરે! ક્યાં છે ઊજળાં, ઘબકતાં, નિર્મળ હૈયાં?

સુંદર, સુશોભિત, અતિમોહક, ફૂલવાડી છે જ્યાં ત્યાં
પણ પ્રકૃતિ રિસાઈ બેઠી જ્યાં, પુષ્પમાં પમરાટ છે ક્યાં?

જળ, સ્થળ ને અવકાશ વિહરવા છે માર્ગો ઉપલબ્ધ અહીં
પણ ક્યાં છે સૌના હૃદયદ્વારે જતી નાની પગથી અહીં?

વાણી, વર્તન ને વ્યવહાર કેરા છીછરા શિષ્ટાચાર અહીં
પણ ભીતર ભેદ, પ્રપંચ ભર્યો, છે ઋજુતા નિષ્પ્રાણ અહીં

આ ભોમકા પશ્ચિમ તણી, આવી વસ્યાં જ્યાં અમે
બે સંસ્કૃતિના દ્વંદ્વમાં મતિભ્રમ થયાં જ્યાં અમે!

મુક્તક

Quatrain

સાથ સહકાર અને સંપન્ની સદા વાતો કરીશું
સંદેશ પ્રેમનો યુ.કે.ના ચમનમાં લહેરાતો કરીશું
કંટકો સઘળા ઉખેડી નાંખશું અમારી કેડી પરથી
પરસ્પર ભાઈચારાનો અમે બુલંદ નાતો કરીશું

We will sing the song of co-existence
Our message will be love sincere
We will remove the thorns from the path
Our voice will be loud and clear

કવિતા

મારી આંખો થઈ જાય છે લોભામણી

છૂટ્ટા કેશમાં તું લાગે સોહામણી
ઘડી ઘડી જોઉં તો તું લાગે લોભામણી
હોઠો પર સ્મિત તારું લાગે સોહામણું
રૂપ તારું અનોખું, આજે લાગે લોભામણું

ઓ દિલ મારા તું ફરિયાદ ન કર
લાગે છે અહીં કોઈ હવે રહે છે આપણું
રિમઝિમ વરસતી હોય વર્ષા સોહામણી
પછી સૃષ્ટિ ન કેમ લાગે સુંદર રણિયામણી?

મુખ તારું લઈને ના ફર તું રિસામણું
મારા અંતરનો પ્રેમ કરે તારું મનામણું
છૂટ્ટા કેશ લઈને ના ફર ઓ સોહામણી
મારી આંખો થઈ જાય છે તને જોતાં જ લોભામણી

મુક્તક

ફરિયાદ છે એક જ કે ક્યાં બાકી છે માનવતા
 સદભાવના જ્યાં હોય ત્યાં દેખાય સમાનતા
 સૌને જરૂર હુંફની છે એકબીજાની
 બે હાથ જોડી કહું છું રાખશો ન એકલતા

Quatrain

Togetherness is what we all need
 The nation thrives on goodwill
 We all want warmth from one another
 Let us together our need fulfil

રુક્ષમણી ટી. પટેલ, બોલ્ટન

Ruxmani T. Patel, Bolton

મુક્તક

હું માનું વસુધૈવ કુટુંબકમ્
 બધે એ જ ઘરતી અને એ ગગન
 આ હૈયામાં કલ્યાણની ઝંખના
 હવે આ બ્રિટન છે અમારું વતન

Quatrain

I believe in a global family
 The earth and the space we share
 Great Britain is our country
 I pray for Britain's welfare

મુક્તક

Quatrain

નફરત તણી દીવાલ જો ભેદાય તો
ને સ્નેહનાં ઝરણાં બધે રેલાય તો
ઘરતી ઉપર સ્વર્ગ પણ ઉતરે 'વફા'
ઈન્સાનિયતની મ્હેક જો ફેલાય તો

If the streams of affection flow
And down come the walls of hatred
Paradise will descend on this earth, O 'Wafa'
If the fragrance of humanity spreads

ગઝલ

કોઈ પણ ભીંતો હવે ચણવી નથી
આંખની ભીનાશને હણવી નથી

નાંખ તોડી વાડ કંટકની બધી
ફૂલ પર કો' પહેરગી કરવી નથી

પુદ બ પુદ ખુશબો તો ફેલાઈ જશે
કો હવાની પાલખી ઘરવી નથી

હા મુકામો આવશે બિહામણા
તો શિકાયત કોઈ પણ કરવી નથી

આ બધા આદમ તણા બાગો 'વફા'
પાંખડી એકે જુદી ગણવી નથી

یہ زندگی کا قافلہ

سایہ ہماری رات کا پگھلا ہوا سا ہے
اپنا مقدر بھی یہیں بگڑا ہوا سا ہے

ٹوٹی ہوئی دوار کا سایہ غنیمت ہے
اپنا مکان عرصہ ہوا اجڑا ہوا سا ہے

شاید اُسے بھی مل گیا کوئی مہرباں
پلکوں اوپر پانی ذرا تھہرا ہوا سا ہے

ہر جائے منزلوں تلے تھہرے نہ کبھی ہم
یہ زندگی کا قافلہ اکھرا ہوا سا ہے

چل دو 'وفا' اس میقدہ سے دور ہی کہیں
شیشوں بھرا کردار بھی ٹوٹا ہوا سا ہے

तेरा जल्वा जबसे देखा सनम

तेरा जल्वा जबसे देखा सनम
रुक गया दिल मेरा निकला हे दम
तेरे जल्वोंसे जल गए हम
एक शम्मा तू परवाने हम

When my darling I met you
I lost my heart and soul to you
You have baby lit my fire
With your passion and desire

नयन मिलाके नयन सनम
क्या जाम पिलाए तूने सनम
बहेक गए हैं मेरे कदम
ना होश रहा मेरा निकला है दम

From your eyes meeting mine
I have drunk a heavenly wine
You have left me in a state
Truly in a drunken state

तूने बनाके अपना सनम
मुझमें जगाए सपने सनम
सपने जगाके अब ना सनम
दूर तू रेहना हमसे सनम

When you whispered "I love you"
Darling all my dreams came true
Having made my dreams come true
Always hold me close to you

हर तेरा गम हो मेरा गम
खुशियाँ मेरी हो तेरी सनम
कदम कदम पे तेरे सनम
बरसे फूल बहार सनम

Let your pain be my pain
Let my joys be your gain
Let me bless you if I may
With fragrant flowers night and day

दिल दिलसे मिलाके मेरे सनम
मुझमें तू और तुझमें हम
जनम जनम का हो संगम
जनम जनम हो संग सनम

Let your heart beat my heart
Let my heart beat your heart
Eternally, eternally
Oh my darling eternally

Domestic Violets

She remains with her hands inside water
as tepid as her dreams.
Through misted windows toward a garden
she stares at the autumn and it seems that
her life is standing still
unlike the clothes on her washing line.
They dance like her soul would dance
if it hadn't been beaten.

And inside are the flowers
staring apologies to
the pictures of children.

And she realised then
that she couldn't last another summer.

Why are we here?

Somewhere over the Atlantic
Rowan's brain had engaged in the ultimate question
Leaving his Grandmother at a loss for words.
His mother tries to be agnostic.
"Were not here for anything, we're just here."
I have to be different
But am anxious not to patronise a ten-year-old philosopher.
("He has a way of making you feel stupid, has Dave")
"Evolution, Charles Darwin, Survival of the Species", I offer.
The words evaporate like rain upon a forest fire.
His thirst is unquenched.
Should I mention God?
"We are here to know him, love him, and serve him in this world,
And to be happy with him forever in the next".
His naïve logic finds this unconvincing.

Later I look at the sun.
"We're here because of you" I say silently
Irrationally personifying the molten ball.
"If you weren't here, we wouldn't be here."
Later I gaze at images of bloodied bull seals
And absurd penguins thinking
"Ask them, perhaps Lynda's right,
We're not here for anything, we're just here."
And we share this lack of purpose with the planets and the seas
And we're at one in our pointlessness with the mountains and the trees.

Being a higher life form we ask these questions.
We're not here long so can't we just enjoy the trip
Instead of creating lives of intolerance and abuse
Of all and everything around us?
Is that why we're here?

Revised June 2008

Dad's Ladders

I have dad's ladders now.
Though they are not used much
they are indispensable.
Any time I like I can run
a finger over the past.
I can feel the Braille characters of a knobbly
moment when the paint splashed
a step.
Memories of rooms we painted
together are condensed
into elegant white gloss pennies
strewn on the footholds.
Fingerprints of frosted lilacs
flower over the hand rail.
My mistake the red
a lonely puddle
on the top tread.
Today I slip my foot into yours
as I ascend the ladder,
to add another memory.
Terracotta and green.
The colour of my new kitchen.

Why can't we all just be nice?

I don't like pornography, it's rude
Or people who talk through their food
Those who don't wipe their feet
Men who spit in the street
Or next to old ladies, talk crude

Oh, why can't we all just be nice?

Why can't we simply be good?
If we all were polite
There'd be no need to fight
And the world would be one neighbourhood

Oh, why can't we all just be nice?

Why can't we just get along?
From the hymn sheet, sing the same song?
If we all just 'behaved'
The world could be saved
Because no-one would do anything wrong

Oh, why can't we all just be nice?

Folks who take up two seats on the train
Have their music too loud, what a pain!
Or who sit with their feet
On a bus or train seat
Such people drive me insane!

Oh, why can't we all just be nice?

I don't like aggression and violence
The sound I prefer is of silence
Except when it be
Folks not talking to me
Like the eerie hum from the pylons.

Oh why can't we all just be nice?

Oh, why can't we all just be nice?
Be well-mannered, and good and polite?
Be kind to our neighbours
Return all their favours
And smile for the rest of our lives?

Oh why can't we all just be nice?

Why can't we just do as we're told?
Be relaxed and let life unfold
Accept laws and rules
The government are not fools
All the scum in prisons we'll hold.

Oh why can't we all just be nice?

Those who want to steal and to cheat,
spray graffiti or litter the street
Well, it's only fair if
Say, they're caught with a spliff
We string them up by their feet

Oh, why can't we all just be nice?

If we just let each other be
The world would be better, you'd see
With the bad 'n's locked away: the gays,
thieves, murderers, blackmailers, shoplifters,
tramps, druggies, wife-beaters, perverts, tax
evaders, exhibitionists, paedophiles, football
hooligans, fare dodgers, pimps, and poets...
Allow me to say
This would seem a more relaxed place to be.

Oh why can't we all just be nice?

Yes why can't we all just be nice?
So the world could be happy and free
We would all be ... OK
For ever and a day
If you could all just be nice - like me!

The Hood

Old man shuffles, stooped, shrouded, muffled
Against cold and damp
Uniform of age coat grey, scarf
Hi-shine shoes
Capped head bowed
Furrowed brow, sunken cheeks
Age-dimmed eyes
Lines of life, life lived
Duty done
Passes by
Nods hello

And the dogs watch
And tails wag

Young man struts
Perma-scowl
Too-young, too-deep, furrowed brow
Thin stretched lips suck on the last of ten
Smile proof sunken eyes beneath
The Hood
The hood hides, covers
The accused' blanket the judges wig
Executioner's mask
Hiding feeling hiding all
The skunk cloud
Beer puddled brain
Swaggering with sham-strength
Confused values misplaced, replaced
Aggression, size, anger, power
Resentment brimming
Arrogance wrapped

And the dogs bark and he
Wonders why!

Everything's Alright Now, Everything's Alright

Everything's alright now, everything's alright.
Oh come here you, I say, come here you.
Like a mantra - I say it - over and over oh come here you.
Everything's alright now, everything's alright.

Oh come here you, I say, come here you.
She's crying on my shoulder - I rock her in my arms.
Her tiny peg doll body is shaking in my arms.
Oh come here you I say come here you.

She's crying on my shoulder - I rock her in my arms.
It's my turn to be mother and her turn to be child.
A deep sense of calmness, at once both wild and mild.
She's crying on my shoulder - I rock her in my arms.

It's my turn to be mother and her turn to be child.
Everything's alright now, everything's alright.
And he - now - so quiet - so grateful for this night.
It's my turn to be mother and her turn to be child.

Everything's alright now, everything's alright.
Oh come here you, I say come here you.
Like a mantra - I say it - over and over, oh come here you.
Everything's alright now, everything's alright.

Unmarked grave by a tree

Bury me in Pennine earth,
Beneath a line of loam,
Reclining in a cardboard box,
Until my bones grow cold and old.

Smashed in violent winter becks,
In summer I am flecks in silt,
My fingers squashed in cloying clay,
Smearred and spread like nebulae,
That held me before I was formed,
And coughed me outwards to be born.

Above the grassy eiderdown,
That hides my scattered teeth,
Stand limestone molars piercing turf,
The headstones that I'm not beneath.

In lignum, staying wind-strained trunks,
In scum I float on flaccid ponds,
Friends sluice me down enamelled troughs,
Leaning filled with ale and warmth,
In death, at peace and truly blessed,
Nought I'll be yet all the rest.

My Grandma painted her eyebrows on
And lived in a palace full of gold
She had a turret just like Rapunzel
And maybe a horse and carriage

My Grandma painted her eyebrows on
And looked like a lady from a black and white film
She had gowns and beads and long, long gloves
And grew special purple hair

My Grandma painted her eyebrows on
And never made me drink flat lemonade
Sometimes she had to breathe into a special machine
But she was never too tired to play

My Grandma painted her eyebrows on
She would have won all the glamorous gran competitions hands down
Other Grandmas just sat knitting and drinking tea
Not mine
My Grandma painted her eyebrows on

Inside Out

The houses on my street, all look the same
Bricks hold things together, and each window needs a frame
Open the door and be my guest
You will appreciate much better
On the outside they all look the same, but insides a different matter

Outside In

The people on my street, don't look the same
Families hold things together, but each person has a name
Open your heart and be my guest
You will appreciate much better
On the outside we're not the same, but insides a different matter

We are all British

You may be white or you may be black
Your name may be Javid or it may be Jack
But we are all British

You may be thin or you may be fat
You may wear a cap or you may wear a hat
But we are all British

You may eat bread or you may eat roti
You may be bald or you may have a choti
But we are all British

You may be hot tempered or you may be cool
You may be full of wisdom or you may be a fool
But we are all British.

I am no less British

I am no less British
Because I'm brown
Because I'm brown
You can't put me down

I am no less British
Because of my Eid
Because you go to church
Because I go to masjid

I am no less British
Because of Gujarati
Because you say bread
Because I say chapatti

When it comes to football
We all shout together
Hurray, hip hip hurray
Let us all remember
I am no less British

Britain - My Home

Culture, faith, languages and dreams
All different yet same in one team
Britain means friendship and holding hands
As by far it is the most beautiful land
Surrounding the place with a lovely smile
Instead of racist acts which are extremely vile
Children running and playing with toys
While others are all full of joy
The birds happily sing together
No matter how bad the weather
Walking together whether friend or foe
Like the colours in a morning rainbow
All black, white, yellow and pink
Come together and let us think
If all of us are British, then why do we cry?
So all of us are one, how can we deny?

Britain

Britain is a beautiful place
Filled with happiness and glee
When you look around you can see
Indians, English, Pakistanis too
But when you put us altogether we are one British crew.

Now look around what do you see?
Britain's nature surrounding you and me
Gardens filled with flowers, birds singing above our heads
The weather always changing
Summer, autumn, winter and spring
Now listen closely
What can you hear?
Different languages from far and near
We don't look the same
But that's not to be ashamed
Doesn't matter dark or pale
We are all here male and female
We've got the liberty to choose what we wear
From scarves to turbans but for each other we care
Let's celebrate our differences and Britishness together
For we are one for all and all for one forever.

My Country

My country is Great Britain
Filled with cute little kittens
We're all friends here, not a single foe
So come and join us, is it a yes or no?

Like the colours in the monsoon rainbow
And like the colours in the morning sun
Like different coloured flowers in the garden
We are different but living as one!

Pakistanis, Indians, Chinese and Japanese
Everywhere buzzing like busy bees
People of different colours and creed
We stand by each other in the hour of need

We're all different but united as one
Hey! That's my country Great Britain!

Living in Britain

Friendship

We're all living in a friendly neighbourhood,
Where everyone tries to do each other good.

Freedom

Free to dress just as we please,
Headscarves, turbans, crosses, topis.

Worship

We can worship how we want: Muslims, Christians and Hindus too
Mosques, Churches and Temples make up the local view.

Festivals

Sharing different festivals all throughout the year,
Eid, Diwali and Christmas are celebrated here.

Seasons

There's spring, summer, autumn and in winter some snow,
But we don't complain we want more and more.

Even though we are different colours and we're not the same
We're all special in our own typical way!

Britain is...

Britain is a kind country
A small country but very friendly indeed!
In Britain as a community we do many fun things
Together holding hands we all sing
Britain is a kind country
A small country but very friendly indeed!

We use the given space
But still care about different cultures and race
We all live here as fellow citizens and good neighbours
Trying to do each other favours
Britain is a kind country
A small country but very friendly indeed!

Let us celebrate our Britishness

There are people in Britain with different cultures and various faiths
People speak various languages
We are all different in so many ways
We do not have the same names or cultures
But we all were born from the same parents, Adam and Eve
So why should we fight with one another
Do we see the animals fighting with each other?
Instead of fighting they share
We should all share everything
We should help, love and care
We should always be fair, truthful and trustworthy
We should respect people and property
If we do this, people of Britain will have smiles on their faces
So let us celebrate our differences, and let us celebrate our Britishness
Let us live as good neighbours, and let us live as fellow citizens
But most of all let us have fun!

Tri-Lingual Mushaira (Gujarati, Urdu and English)

Sunday 19 October 2008

Venue: Astley Street Community Centre, Bolton

Programme

- 6:00 pm Registration, Tea / Coffee
- 6:30 pm Welcome by Yacoob Mank, President, Gujarati Writers Guild, UK
- 6:35 pm Imtiyaz Patel invites English poets to read their poems
- 7:35 pm Speech by the Guest of Honour Mr Yousuf Bhailok
- 7:40 pm Speech by the Chief Guest Mr Martin Thomasson
- 7:45 pm Book Launch: First collection of poems by Siraz Patel Paguthanvi
- 8:00 pm Adam Tankarvi invites Gujarati poets to read their Ghazals/hazals
- 9:40 pm Vote of thanks
- 9:45 pm Dinner for Poets and Guests

Event supported by:

